

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 301/2014-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. júna 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť J. Ď. a E. Ď., vo veci namietaného porušenia čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 3, čl. 16 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 3, čl. 39 ods. 1 a 2, čl. 40, čl. 46 ods. 1 až 4, čl. 47 ods. 2 a 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 2 ods. 2, čl. 3, čl. 5 ods. 1, čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 13, čl. 14 a čl. 17 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 ods. 1 a 2 Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013, postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Sp 67/2012 a jeho rozsudkom z 26. novembra 2012 a postupom Centra právnej pomoci, Kancelária Žilina, v konaní vedenom pod sp. zn. 2 N 2120/2012 a jeho rozhodnutím z 20. júla 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. Ď. a E. Ď. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. decembra 2013 doručená sťažnosť J. Ď. (ďalej len „sťažovateľ“) a E. Ď. (ďalej len „sťažovateľka“), (spolu ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 3, čl. 16 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 3, čl. 39 ods. 1 a 2, čl. 40, čl. 46 ods. 1 až 4, čl. 47 ods. 2 a 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 2 ods. 2, čl. 3, čl. 5 ods. 1, čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 13, čl. 14 a čl. 17 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) a čl. 1 ods. 1 a 2 Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol č. 12“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013, postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Sp 67/2012 a jeho rozsudkom z 26. novembra 2012 a postupom Centra právnej pomoci, Kancelária Žilina (ďalej len „centrum“), v konaní vedenom pod sp. zn. 2 N 2120/2012 a jeho rozhodnutím z 20. júla 2012. Podaniami doručenými ústavnému súdu 3. januára 2014 a 24. februára 2014 sťažovatelia svoju sťažnosť doplnili.

Z obsahu sťažnosti a z jej príloh vyplynulo, že sťažovatelia žiadosťou doručenou 25. júna 2012 požiadali centrum vo veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. Rvp 4956/2012 o poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z. z.“). Centrum svojím rozhodnutím sp. zn. 2 N 2120/2012 z 20. júla 2012 rozhodlo o žiadosti sťažovateľov tak, že sťažovateľovi nepriznalo nárok na poskytnutie právnej pomoci z dôvodu, že nespĺňa podmienku materiálnej núdze, pretože príjem sťažovateľa a jeho manželky ako spoločne posudzovanej osoby presahuje zákonom ustanovenú hornú hranicu príjmov. Rozhodnutie

centra potvrdil na základe opravného prostriedku sťažovateľa v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia centra krajský súd rozsudkom sp. zn. 26 Sp 67/2012 z 26. novembra 2012. Krajský súd zároveň zaviazal sťažovateľa zaplatiť súdny poplatok za podanie odvolania v sume 33 €. Proti potvrdzujúcemu rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ odvolanie na najvyšší súd, ktorý rozsudkom sp. zn. 5 Sžo 17/2013 z 31. októbra 2013 rozsudok krajského súdu potvrdil ako vecne správny.

Sťažovatelia sú presvedčení, že „odmietnutím ustanovenia bezplatného právneho zástupcu a uvalením poplatku 33 eur za podanie odvolania“ centrum a konajúce súdy porušili ich označené práva podľa ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12. Sťažovatelia podali centru žiadosť, ktoré túto „odmietlo z toho dôvodu, že príjem sťažovateľov presahoval zákonom č. 327/2005 Z. z. stanovenú hranicu 1,4, resp. 1,6-násobok životného minima“. Podľa sťažovateľov „Centrum právnej pomoci vôbec neriešilo skutočnosť, že tento zákon nezohľadňuje, zdravotne ťažko postihnuté osoby, ktoré na zabezpečenie svojich životných potrieb musia mať omnoho vyšší príjem, ako je 1,4, resp. 1,6 - násobok životného minima.

Taktiež neriešilo skutočnosť, že sťažovateľom boli za tých istých podmienok v iných konaniach pridelení bezplatní právni zástupcovia, dokonca aj ÚS SR a preto boli v tomto konaní diskriminovaní.

Takéto konanie a rozhodovanie Centra právnej pomoci považujú sťažovatelia za protiprávne, protiústavné v rozpore s ustanovením § 3 ods. 5 správneho zákona č. 71/1967 Z. z. podľa ktorého rozhodnutie správnych orgánov musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci a správne orgány dbajú na to aby v rozhodovaní o skutkovo zhodných veciach, alebo podobných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely. ...

Z uvedeného vyplýva, že sťažovatelia majú nárok, nielen na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, ale taktiež aj na bezplatného právneho zástupcu, pretože nemôžu byť v niektorých sporoch oslobodení od súdnych poplatkov a v niektorých nie, lebo by sa jednalo o nerovnaké zaobchádzanie a diskrimináciu ich osôb, čo je nepripustné s dôrazom na to, že obaja sťažovatelia sú dôchodcovia ZŤP a majú vážne zdravotné problémy aj vinou takéhoto konania a rozhodovania...“.

Na základe uvedeného sťažovateľa požadujú „v dôsledku protiústavného postupu pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov, ustanovení bezplatného právneho zástupcu z radov advokátov a uvalení súdneho poplatku 33 eur v súlade s ustanovením § 127 ods. 3 Ústavy SR a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 7 000.- Eur... ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch“, ktorého výšku odôvodňujú tým, že „počas riešenia ich civilnej veci sú vystavení pocitom právnej neistoty, krivdy, nespravodlivosti, beznádeji, zúfalstvu, bezmocnosti, úzkosti, psychickým traumám, rodinným nezhodám a vážnym zdravotným problémom...“.

Vzhľadom na uvádzané skutočnosti sťažovateľa navrhujú, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1/ základné právo J. Ď. a E. Ď. o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku, neustanovení im bezplatného právneho zástupcu z radov advokátov, vymáhania neoprávneného súdneho poplatku a nerešpektovania ich zdravotného stavu v zmysle čl. 12 ods. 1, ods. 2, ods. 4, čl. 2 ods. 2, čl. 13 ods. 3, čl. 20 ods. 3, čl. 16 ods. 1, ods. 2, čl. 19 ods. 1, ods. 2, čl. 39 ods. 1, ods. 2, čl. 40, čl. 46 ods. 1 až 4, čl. 47, ods. 2, ods. 3, čl. 48 ods. 2, Ústavy SR, čl. 2 ods. 2, čl. 3, čl. 5 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 14, čl. 17, čl. 13, čl. 6 ods. 1, Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 1, Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 ods. 1, ods. 2, Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, postupom Najvyššieho súdu SR vo veci vedenej pod sp. zn. 3 Sžo 9/2013 zo dňa 16. 5. 2013, porušené bolo

2/ základné právo J. Ď. a E. Ď. o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku, neustanovení im bezplatného právneho zástupcu z radov advokátov, vymáhania neoprávneného súdneho poplatku a nerešpektovania ich zdravotného stavu v zmysle čl. 12 ods. 1, ods. 2, ods. 4, čl. 2 ods. 2, čl. 13 ods. 3, čl. 20 ods. 3, čl. 16 ods. 1, ods. 2, čl. 19 ods. 1, ods. 2, čl. 39 ods. 1, ods. 2, čl. 40, čl. 46 ods. 1 až 4, čl. 47, ods. 2, ods. 3, čl. 48 ods. 2, Ústavy SR, čl. 2 ods. 2, čl. 3, čl. 5 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 14, čl. 17, čl. 13, čl. 6 ods. 1, Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 1, Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 ods. 1, ods. 2,

Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici vo veci vedenej pod sp. zn. 26 Sp 67/2012 zo dňa 26. 11. 2012, porušené bolo

3/ základné právo J. Ď. a E. Ď. o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku, neustanovení im bezplatného právneho zástupcu z radov advokátov, vymáhania neoprávneného súdneho poplatku a nerešpektovania ich zdravotného stavu v zmysle čl. 12 ods. 1, ods. 2, ods. 4, čl. 2 ods. 2, čl. 13 ods. 3, čl. 20 ods. 3, čl. 16 ods. 1, ods. 2, čl. 19 ods. 1, ods. 2, čl. 39 ods. 1, ods. 2, čl. 40, čl. 46 ods. 1 až 4, čl. 47, ods. 2, ods. 3, čl. 48 ods. 2, Ústavy SR, čl. 2 ods. 2, čl. 3, čl. 5 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 14, čl. 17, čl. 13, čl. 6 ods. 1, Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 1, Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 ods. 1, ods. 2, Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, postupom Centra právnej pomoci kancelária Žilina vo veci vedenej pod sp. zn. 2 N 2120/2012 zo dňa 20. 7. 2012, porušené bolo

4/ Ústavný súd Slovenskej republiky ruší rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 16. 5. 2013 sp. zn. 3 Sžo 9/2013 a vec mu vracia na nové konanie a rozhodnutie.

6/ Sťažovateľom J. Ď. a E. Ď., priznáva finančné zadosťučinenie vo výške 7 000 Eur (slovom sedem tisíc Eur), ktoré je Najvyšší súd SR povinný im vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.“

Sťažovatelia zároveň požiadali o ustanovenie právneho zástupcu z radov advokátov na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd poukazuje na nesprávne označenie spisovej značky namietaného konania a rozhodnutia najvyššieho súdu sťažovateľmi v petite sťažnosti, v ktorom označili konanie najvyššieho súdu „sp. zn. 3 Sžo 9/2013 zo dňa 16. 5. 2013“. Z označeného rozhodnutia najvyššieho súdu, ako aj z príloh k ústavnej sťažnosti ústavný súd zistil, že pod týmto číslom konania prebiehal iný spor sťažovateľa, ktorý nijako nesúvisel s namietanými rozhodnutiami krajského súdu a centra označenými sťažovateľmi v ústavnej sťažnosti. Nesprávne označenie spisovej značky konania preto ústavný súd považoval za zrejmu nesprávnosť a vychádzajúc z obsahu relevantnej argumentácie sťažnosti vymedzil predmet

konania pred ústavným súdom uvedením konania najvyššieho súdu sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudku z 31. októbra 2013 tak, ako to je uvedené v záhlaví tohto uznesenia.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Predmetom sťažnosti je sťažovateľmi namietané porušenie označených článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 postupom centra v konaní sp. zn. 2 N 2120/2012 a jeho rozhodnutím z 20. júla 2012, postupom krajského súdu v konaní sp. zn. 26 Sp 67/2012 a jeho rozsudkom z 26. novembra 2012 a postupom najvyššieho súdu v konaní sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013.

1. K namietanému porušeniu označených základných a iných práv sťažovateľov a nimi označených článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 postupom centra v konaní vedenom pod sp. zn. 2 N 2120/2012 a jeho rozhodnutím z 20. júla 2012 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Sp 67/2012 a jeho rozsudkom z 26. novembra 2012

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Ústavný súd konštatuje, že postup centra v konaní vedenom pod sp. zn. 2 N 2120/2012 a jeho rozhodnutie z 20. júla 2012 boli preskúmateľné na základe dostupného opravného prostriedku – odvolania, ktoré sťažovateľ aj využil, a preto ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie.

Obdobná je situácia aj vo vzťahu k namietanému postupu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Sp 67/2012 a k jeho rozsudku z 26. novembra 2012, ktoré boli predmetom preskúmania najvyšším súdom v rámci odvolacieho konania. Z uvedeného dôvodu ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj v tejto časti pre nedostatok svojej právomoci.

2. K namietanému porušeniu označených základných a iných práv sťažovateľov a nimi označených článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Sťažovatelia vidia porušenie nimi označených článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 v nesprávnych právnych záveroch v rozsudku najvyššieho súdu, ktorým bol v odvolacom konaní potvrdený rozsudok krajského súdu o potvrdení rozhodnutia centra o nepriznaní nároku sťažovateľov na bezplatnú právnu pomoc. Keďže v iných konaniach bola sťažovateľom za tých istých podmienok bezplatná právna pomoc priznaná, považujú postup centra a konajúcich súdov za diskriminačný.

2.1 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (obdobne napr. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 195/07, III. ÚS 24/2010).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

V odôvodnení namietaného rozsudku najvyšší súd v podstatnom uviedol:

«V prejednávanej veci je predmetom preskúmania rozhodnutie odporcu, ktorým navrhovateľovi nebol priznaný nárok na právnu pomoc podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci. Dôvodom bola skutočnosť, že príjmy navrhovateľa a spoločne posudzovaných osôb presiahli zákonom ustanovenú hornú hranicu príjmov. ...

Ako správne uviedol aj krajský súd v závere odôvodnenie svojho rozsudku, s účinnosťou od 01. januára 2012 došlo k zmene právnej úpravy, a teda aj pravidiel, pre ustanovovanie právneho zástupcu v občianskom súdnom konaní. Pokým do 31. decembra 2011 to bol súd, kto rozhodoval jednak o oslobodení od súdnych poplatkov (§ 138 OSP), a tiež o pridelení právneho zástupcu – buď z radov advokátov, alebo ustanovil za zástupcu účastníka Centrum právnej pomoci, počínajúc 01. januárom 2012 prešla táto právomoc v plnom rozsahu na Centrum právnej pomoci. Centrum právnej pomoci pritom nie je viazané rozhodnutím súdu o oslobodení od súdnych poplatkov, ani tým, že účastník bol na Centrum právnej pomoci odkázaný súdom.

Okrem zmeny subjektu, ktorý o poskytnutí právnej pomoci rozhoduje, došlo aj k zmene podmienok, a to v smere ich konkretizácie v zákone o bezplatnej právnej pomoci. Občiansky právny poriadok nijakým spôsobom nešpecifikoval, ako má súd posudzovať pomery žiadateľa o ustanovenie právneho zástupcu, či kedy ide o prípad svojvoľného alebo zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva. Oproti tomu zákon o bezplatnej právnej pomoci v § 6 ods. 1, § 6a ods. 2, ale i v § 4 ods. 1 písm. i/ presne vymedzuje hornú hranicu príjmu žiadateľa pre priznanie nároku na bezplatnú, resp. čiastočne bezplatnú právnu pomoc.

Centrum právnej pomoci – odporca je vo svojom konaní a rozhodovaní viazaný čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), a teda môže konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. V právnej úprave účinnej od 01. januára 2012 došlo oproti predchádzajúcemu stavu tiež k tej zmene, že je špecifikovaný pojem „materiálnej núdze“, ekvivalent „pomeroch odôvodňujúcich oslobodenie od súdnych poplatkov“ v zmysle § 138 OSP. Kým predchádzajúca právna úprava ponechávala výklad tohto pojmu súdu na úvahu a vlastné posúdenie každej veci, zákon o bezplatnej právnej pomoci jednoznačne ustanovuje, čo má Centrum právnej pomoci zisťovať za účelom posúdenia, či žiadateľ je osobou v materiálnej núdzi, a ustanovuje mu

presné medze (§ 6, § 6a, § 7 zákona o bezplatnej právnej pomoci). Dôsledkom zmeneného stavu je napríklad aj to, že Centrum právnej pomoci zo zákona prihliada na užší kontext pomerov žiadateľa – prihliada na jeho majetkové, ale už nie na osobné pomery, kam by spadal aj zdravotný stav navrhovateľa a s ním posudzovanej manželky; prihliada teda na príjmy žiadateľa, ale už nie na jeho zvýšené výdavky v dôsledku potreby špeciálneho stravovania, špeciálnych pomôcok, liekov, či lekárskeho ošetrovania a pod..

Preto pokiaľ odporca po zistení, že príjmy navrhovateľa a s ním posudzovanej osoby, t. j. manželky navrhovateľa, presahujú hranicu príjmu ustanovenú v § 6 ako aj v § 6a zákona o bezplatnej právnej pomoci, t. j. 1,4-násobok sumy životného minima ustanoveného osobitným predpisom (§ 6 ods. 1 písm. a/) a aj 1,6-násobok tejto sumy, nemohol postupovať inak, než rozhodnúť o nepriznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci navrhovateľovi z dôvodu, že tento nesplnil požiadavku materiálnej núdze, ktorá je jedným z predpokladov pre poskytnutie právnej pomoci v režime zákona o bezplatnej právnej pomoci. Pokiaľ teda aj v minulosti súdy ustanovili navrhovateľovi zástupcu z radov advokátov, nie je táto skutočnosť pre posúdenie tunajšej veci relevantná.

Pokiaľ sa navrhovateľ domnieva, že postupom odporcu a následne krajského súdu v tu prejednávanej veci došlo k zásahu do jeho práv na súdnu a inú právnu ochranu garantovaných mu ústavou, najvyšší súd poukazuje na čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy, v ktorých sú ustanovené možnosti obmedzenia základných práv a slobôd. Ako vyplýva z čl. 13 ods. 2 ústavy medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom. Následne, zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky (čl. 13 ods. 3 ústavy); a napokon pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ (čl. 13 ods. 4 ústavy).

Cieľom novej právnej úpravy bolo okrem iného určiť medze pre posudzovanie pomerov žiadateľov o bezplatnú právnu pomoc tak, aby bol daný čo najužší priestor pre voľnú úvahu Centra právnej pomoci ako orgánu s právomocou v týchto veciach rozhodovať. To sa odrazilo v jednoznačnom ustanovení hornej hranice príjmu pre priznanie nároku na úplne bezplatnú právnu pomoc, resp. na čiastočne uhrádzanú právnu pomoc. Táto bola ustanovená paušálne bez ohľadu na druh príjmu, pričom sa prihliadalo aj na výšku odmien advokátov, ako aj možnosť dohodnúť sa na inej odmene než je tzv. tarifa

(tarifná odmena podľa § 9 a nasl. vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov; ďalej len „vyhl. č. 655/2004 Z. z.“), ale aj na § 24 ods. 4 zákona 583/2004 Z. z. o advokácii v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o advokácii“).

Podľa § 24 ods. 4 zákona o advokácii advokát môže poskytnúť právne služby za zníženú odmenu alebo bezplatne, ak to odôvodňujú osobné pomery alebo majetkové pomery klienta alebo je na to iný dôvod hodný osobitného zreteľa.

Toto ustanovenie predstavuje alternatívu k bezplatnej právnej pomoci poskytovanej prostredníctvom Centra právnej pomoci. Je však vždy a výlučne na posúdení advokáta, či klient spĺňa predpoklady pre poskytnutie právnych služieb v režime § 24 ods. 4 zákona č. 583/2004 Z. z. o advokácii. Ide o súkromnoprávny vzťah a klient nemôže nútiť alebo autoritatívne od advokáta bezplatné poskytnutie právnych služieb požadovať.

Najvyšší súd preskúmal rozsudok krajského súdu a konanie, ktoré mu predchádzalo, a má za to, že zákonnosť napadnutého rozhodnutia a postupu odporcu bola zistená riadne a v súlade so zákonom. Krajský súd dospel k správnym skutkovým a právnym záverom, keď napadnuté rozhodnutie potvrdil. Preto aj najvyšší súd nemohol inak, ako o odvolaní navrhovateľa rozhodnúť podľa § 219 OSP v spojení s § 250ja ods. 3, § 250l ods. 2 OSP a rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. novembra 2012, č. k. 26Sp/67/2012-22 potvrdiť.»

V citovanej časti odôvodnenia namietaného rozsudku najvyšší súd jednoznačným spôsobom uviedol výstižné dôvody, pre ktoré považoval odvolacie námietky sťažovateľa za irelevantné a pre ktoré odvolaniu sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu nevyhovel. Svoj právny záver oprel o ustanovenia zákona č. 327/2005 Z. z., ktoré jednoznačne ustanovujú požiadavky na posúdenie stavu materiálnej núdze ako predpokladu na priznanie nároku na bezplatnú, resp. čiastočne bezplatnú právnu pomoc. Podľa názoru ústavného súdu uvedený postup najvyššieho súdu pri odôvodňovaní svojho právneho názoru a záveru vo veci sťažovateľa nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. Skutočnosť, že sťažovateľ sa so skutkovým hodnotením a následne právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej

neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojim vlastným. Prípadný zásah ústavného súdu, a to nahrádzanie právneho názoru najvyššieho súdu, je možné realizovať len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor najvyššieho súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.

Podľa názoru ústavného súdu právny názor najvyššieho súdu v danej veci je zdôvodnený vyčerpávajúcim spôsobom, ktorý ústavný súd považuje za ústavne akceptovateľný. Zo záverov najvyššieho súdu nevyplýva jednostrannosť alebo taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty či zmyslu.

Ústavný súd preto po preskúmaní postupu a rozsudku najvyššieho súdu konštatuje, že v ňom nemožno ustáliť prvky arbitrárnosti, ktoré by nasvedčovali nesprávnosti skutkových a právnych záverov najvyššieho súdu alebo ktoré by spočívali v ich nedostatočnom odôvodnení.

Na základe uvedeného ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde o odmietnutí tejto časti sťažnosti z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

2.2 K namietanému porušeniu ďalších základných a iných práv sťažovateľa a označených článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013

Sťažovateľ namietal, že postupom a rozsudkom najvyššieho súdu došlo aj k porušeniu čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 3, čl. 16 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 3, čl. 39 ods. 1 a 2, čl. 40, čl. 46 ods. 2 až 4, čl. 47 ods. 2 a 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 2 ods. 2, čl. 3, čl. 5 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 13, čl. 14 a čl. 17 dohovoru, čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 1 ods. 1 a 2 protokolu č. 12. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že porušenie týchto článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 odôvodňuje sťažovateľ obdobnou argumentáciou ako porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z tohto dôvodu ústavný súd konštatuje, že nezistil žiadnu príčinnú súvislosť medzi argumentáciou sťažovateľa a možnosťou porušenia označených článkov ústavy a medzinárodných zmlúv postupom a rozsudkom najvyššieho súdu, a preto podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pri predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

2.3 K namietanému porušeniu označených základných a iných práv sťažovateľky a označených článkov ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu a protokolu č. 12 postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 a jeho rozsudkom z 31. októbra 2013

Pokiaľ ide o sťažnosť sťažovateľky, pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd z obsahu, ako aj z obsahu priložených listín nepochybne zistil, že sťažovateľka v namietanom konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 5 Sžo 17/2013 nemá postavenie účastníčky konania, a teda nie je oprávnenou osobou na podanie sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (mutatis mutandis II. ÚS 113/02, III. ÚS 162/09, I. ÚS 343/09).

Pretože sťažovateľka nebola účastníčkou namietaného konania, nemohlo v ňom dochádzať k porušovaniu jej základných práv alebo slobôd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 205/04). Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľka nie je v okolnostiach prípadu aktívne vecne legitimovaná na podanie sťažnosti ústavnému súdu.

Keďže porušenie označených základných a iných práv postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu namietala v konaní pred ústavným súdom osoba odlišná od účastníka tohto súdneho konania, ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako podanú zjavne neoprávnenou osobou.

Vzhľadom na všetky uvádzané skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

Pretože sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov v tejto veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. júna 2014